

Tema 3. Hur stor är användningen och vilka är konsekvenserna

1. Användning

Kompletterande information

Metoden för att få kunskap om användning och konsumtionsmönster är främst enkätundersökningar. När det gäller ungdomar görs årliga undersökningar av elever i grundskolans årskurs 9 och gymnasieskolans årskurs 2 genom CAN, *Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning*.

Motsvarande undersökning för årskurs 9 görs inom EU vart fjärde år, den så kallade ESPAD-studien. I Sverige görs även befolkningsundersökningar i åldersgrupperna 16-84 år. I CAN- och ESPAD-rapporterna finns överskådliga grafer som beskriver utvecklingen.

Även olika befolkningsundersökningar görs såväl i Sverige som internationellt och som redovisas av CAN, Folkhälsomyndigheten, EU:s statistikcenter för drogfrågor EMCDDA och FN-organet UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). Se länkar nedan.

"Alla röker ju på!"

Följande notis är en kort sammanfattning av aktuell statistik om cannabisanvändning. Bakgrunden till notisen är den vanliga och återkommande kommentaren och uppfattningen att "alla röker på", alltså att cannabisanvändningen är mycket utbredd.

Majoritetsmissförståndet

Alla röker ju på, är en vanlig kommentar bland ungdomar när cannabis kommer på tal. Av debatten och uppmärksamheten under senare tid kring legalisering kan också intrycket bli att cannabisbruket är utbreddt i samhället. Verkligheten är en annan.

Enligt Folkhälsomyndighetens undersökningar uppger endast 2,7% av befolkningen att man använt cannabis det senaste året. En närmare analys visar att cannabisbruk är vanligare bland män än kvinnor, 3,3 respektive 2,0%, att unga röker mer än äldre där åldersgruppen 16-29 ligger på 7,7% och att studerande röker mer än yrkesarbetande och arbetslösa, 7,0 respektive 2,7 och 4,0%.

Statistiken visar också att cannabisanvändningen är betydligt högre i storstäderna än i mindre orter och glesbygd och högre i storstädernas välbeställda områden än i förorterna.

Det är alltså unga studerande män i storstädernas välbeställda områden som röker mest cannabis och drar upp statistiken, men även i den gruppen utgör de en liten minoritet. Människor i allmänhet är tämligen ointresserade av cannabis. Någon mätning av vilka som syns och hörs mest i debatten och i sociala medier har däremot inte gjorts.

En jämförelse kan också göras med Colorado där 20,7% av befolkningen uppger att de använt cannabis det senaste året mot 2,7% i Sverige. Bland elever i gymnasiets årskurs 2 svarar 4,5% av svenska elever att de använt cannabis de senaste 30 dagarna, i Colorado är det 27,8%.

Av de som använder cannabis använder många ofta

De är sedan länge känt att alkoholkonsumtionen fördelar sig ojämnt bland konsumenterna. Medan några dricker lite och sällan dricker andra mycket och ofta. Mönstret tycks vara liknande när det gäller cannabis, kanske att andelen som använder mycket och ofta är högre.

Av drogvaneundersökningar i Colorado svarar 27,8 % av eleverna i motsvarande gymnasiets årskurs 2 att de använt marijuana de senaste 30 dagarna (current use). Av 1000 elever betyder det att cirka 280 har använt den senaste månaden.

Av dessa har 18,5% (52 elever) använt 40 gånger eller fler, 8,3% (23 elever) 20-39 gånger och 12,7% (36 elever) 10-19 gånger, 24,7% (70 elever) 3-9 gånger de senaste 30 dagarna.

Det betyder att 27% eller 75 av 280 användare har en daglig eller nästan daglig användning av marijuana. Det är betydligt högre än andelen storkonsumenter av alkohol. Antalet elever som uppger att de använt fler än 10 gånger den senaste månaden uppgår till 145 av 1000.

Frågan är hur detta påverkar de enskilda eleverna men också andra elever och skolsituationen.

Se länk nedan till *Monitoring Health Concerns Related to Marijuana in Colorado 2016. Colorado Department of Public Health and Environment.*

Är drogvaneundersökningar tillförlitliga?

En vanlig invändning bland cannabisförespråkare mot drogvaneundersökningar är också att de inte är tillförlitliga. I en post på RNS Facebook-sida presenterades CAN:s årliga undersökning av elevers drogvanor. Ingressen löd:

"CAN:s årliga drogvaneundersökning visar att elevers användning av tobak, alkohol och narkotika inte ökar. Alkohol- och tobakskonsumtionen har efter närmare 20 år av sjunkande trend stabiliserats på en relativt låg nivå. Narkotikaanvändningen är oförändrad."

Omedelbart kom kommentarer som dessa:

"Då återstår ju problemet att ingen vågar svara sanningsenligt på dessa undersökningar i rädsla för stigmatisering."

(Anonyma?) "Dom är numrerade. Och frankly. Om man har testat droger i Sverige så har nog dom flesta en känsla av att man ska ljuga när man fyller i dom, helt enkelt pga den häxjakt på "knarkare" som existerar här. Ren överlevnadsstrategi som brukarare ljuga i den situationen."

"Därför är det bra att avkriminalisera och lägga resurserna på vård istället. Så slipper folk ljuga och våga söka vård när dom får ett drogproblem."

"Jag har alltid samma inställning till alla enkätundersökningar oavsett ämne. Jag förutsätter att folk iskallt ljuger eller på annat sätt fyller i enkäten så den inte stämmer och jag förutsätter att så är det vanliga. Det har varit det vanliga dom två gånger jag har varit klasser som gjort den här undersökningen."

"Det är dessutom ingen sund människa som svarar ärligt på när staten frågar en om ens alkohol- och drogvanor."

"Jag vet att majoriteten av killarna i klasserna jag gått i, aldrig tog en enda enkät på allvar. Vi brukade kryssa i allt eller inget - beroende på vilket som var 'värst' dvs."

Kommentarerna visar svårigheten i en diskussion där en gemensam verklighetsbild inte kan bli utgångspunkten. I detta fall förklarar av en misstro mot undersökningar av detta slag och där verklighetsbilden i stället formas enbart utifrån den personliga subjektiva erfarenheten.

I det här fallet hänvisades till metoddiskussionen i CAN-rapporten [Skolelevers drogvanor](#), sid 93-99.